

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Частина 1

COMBAT HORTING AND ACTIVITIES OF UKRAINIAN LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES

ІРПІНЬ – 2021

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

***МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ***
**БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Частина 1

**04–05 січня 2021 року
м. Ірпінь**

*Рекомендовано до друку Науково-методичною колегією
Національної федерації бойового хортингу України
(протокол від 09.01.2021 № 8).*

Науковий керівник конференції

Пашко П. В. – ректор Університету державної фіскальної служби України, доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України.

Організаційний комітет конференції

Голова оргкомітету:

Чмелюк В. В. – кандидат юридичних наук, проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, полковник податкової міліції, учасник бойових дій.

Голова науково-методичної ради оргкомітету:

Єрмоменко Е. А. – професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ ЗС України, учасник бойових дій.

Заступники голови оргкомітету:

Грищук В. Л. – кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, підполковник податкової міліції, учасник бойових дій;

Бухтіяров О. А. – кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, учасник бойових дій.

Члени оргкомітету:

Параниця С. П. – кандидат юридичних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, учасник бойових дій;

Антоненко С. А. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України;

Бадьора С. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України;

Гарбовський Л. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України.

Є80 Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 4–5 січня 2021 р. / Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. Ч. 1. – 1419 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання бойового хортингу, проведені відповідно до угоди про співпрацю між Національною федерацією бойового хортингу України та Університетом державної фіскальної служби України. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

ЗМІСТ

Зубалій М. Д., Єрмоєнко Е. А., Вехтєв В. В. Реалізація завдань військово-патріотичного виховання школярів засобами бойового хортингу	10
Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі підготовки курсантів і слухачів освітніх установ правоохоронних органів України	26
Учень С. М., Єрмоєнко Е. А., Зверєв А. В. Бойовий хортинг у розділі службово-бойової підготовки співробітників силових структур України	42
Тахтарова Н. О., Єрмоєнко Е. А., Буток О. В. Впровадження комплексних засобів самовиховання у системі бойового хортингу	57
Мандрик Т. В., Єрмоєнко Е. А., Карасевич С. А. Етапи підготовки спортсменів бойового хортингу та методи контролю у процесі занять	75
Нечерда В. Б., Єрмоєнко Е. А., Самонов С. М. Прийоми регуляції і саморегуляції психічних станів спортсмена бойового хортингу	91
Дерев'янку В. В., Єрмоєнко Е. А., Коломоєць Г. А. Структура і зміст навчальної дисципліни «Бойовий хортинг» для студентів і курсантів закладів вищої освіти	103
Липчанський В. О., Єрмоєнко Е. А., Зуб Р. В. Правові та психологічні основи необхідної оборони та самооборони у системі бойового хортингу	131
Невмержицький В. Л., Єрмоєнко Е. А., Вехтєв В. В. Особливості підготовки співробітників силових структур до дій в екстремальних ситуаціях спеціальними засобами бойового хортингу	150
Єрмоєнко Е. А. Основи прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей за методиками бойового хортингу	171
Сазонова Т. В., Каменюка О. В., Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як система емоційно-вольової підготовки кваліфікованих спортсменів	185
Самоха І. М., Єрмоєнко Е. А., Кіблицький Р. В. Важливість фізичного здоров'я для розвитку особистості спортсмена бойового хортингу	205
Шевчук В. С., Єрмоєнко Е. А., Карасевич С. А. Психологія рухових потреб спортсменів бойового хортингу	222
Дубас О. М., Єрмоєнко Е. А., Сокол Є. М. Фізична підготовка співробітників органів внутрішніх справ спеціалізованими засобами бойового хортингу	240

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ СПЕЦІАЛЬНИМИ ЗАСОБАМИ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ

НЕВМЕРЖИЦЬКИЙ Віталій Леонідович

інспектор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, старший лейтенант податкової міліції;

ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ Збройних Сил України, учасник бойових дій;

ВСХТЄВ Валерій Валерійович

президент Кіровоградської обласної федерації бойового хортингу, віце-президент Національної федерації бойового хортингу України, радник голови Кіровоградської обласної державної адміністрації з військово-патріотичного виховання молоді, голова Об'єднання ветеранів АТО та військовослужбовців 3-го окремого полку спеціального призначення «Редут», суддя міжнародної категорії, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій.

Анотація. У даній статті проаналізовано види правоохоронної діяльності та дії співробітників правоохоронних органів в екстремальних умовах із застосуванням засобів сучасного національного виду спорту бойового хортингу та підходи до визначення сутності, змісту і завдань професійної діяльності правоохоронців. Розглянуто напрями виховання і вдосконалення фізичних і морально-етичних якостей співробітників правоохоронних органів у процесі служби. Наголошується на необхідності підвищення техніко-тактичної, функціональної підготовленості. Виділено елементи формування бойової готовності до дій в екстремальних та особливих ускладнених умовах. Розглянуто технічні характеристики спорядження співробітників правоохоронних органів. Пропонуються рекомендації щодо впевнених дій співробітників при пожежі, небезпеці вибуху, витіку газу, завалах будівель, зіткненні зі злочинцем, який здійснює постріли з вогнепальної зброї тощо. Показані напрями підвищення функціональної, тактичної, психологічної підготовки та поліпшення технічних навичок через вдосконалення фізичних якостей: сила, витривалість, швидкість, спритність, гнучкість. Надано методичні рекомендації щодо коригування програми фізичної та функціональної підготовки співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом та в бойових умовах.

Ключові слова: екстремальні ситуації, бойовий хортинг, правоохоронні органи, співробітники, травматичний стрес, функціональна підготовка.

Актуальність наукового дослідження. Діяльність співробітників правоохоронних органів як джерело екстремального досвіду і особливостей професійного здоров'я особистості визначається і регламентується законодавством України, у такому вигляді, що правоохоронні органи в своїй діяльності керуються Конституцією України, Законами

України та іншими нормативними правовими актами України, міжнародними договорами України, статутами та іншими нормативними правовими актами областей і територіальних громад в Україні, виданими в межах їх повноважень [1–12; 18–29].

У законодавчих актах зазначається, що правоохоронні органи в Україні – це система державних органів виконавчої влади, покликаних захищати життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, інтереси суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань та наділених правом застосування примусових заходів.

У системі правоохоронних органів України впроваджується бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронців, засоби якого активно використовуються для фізичної та психологічної підготовки співробітників до дій в екстремальних ситуаціях.

Завданнями правоохоронних органів є:

забезпечення безпеки особистості; попередження і припинення злочинів та адміністративних правопорушень;
виявлення і розкриття злочинів;
охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки;
захист приватної, державної, муніципальної та інших форм власності;
надання допомоги фізичним і юридичним особам у захисті їх прав та законних інтересів тощо.

У діяльності співробітників правоохоронних органів виділяється кілька характеристик:

діяльність є різновидом державної служби;

діяльність будується на принципах законності, гуманізму, поваги прав людини і гласності;

діяльність проходить в умовах конспірації і необхідності збереження її співробітниками службової таємниці;

діяльність характеризується екстремальністю, пов'язаною з наявністю різних стрес-факторів (підвищена відповідальність, небезпека для здоров'я) і психічними перевантаженнями в роботі.

У процесі занять бойовим хортингом співробітники правоохоронних органів вивчають прийоми рукопашної сутички, які стануть у професійній нагоді для затримання і конвоювання злочинців, тренують професійні навички щодо дій в екстремальних ситуаціях громадського і побутового характеру. Слід сказати, що діяльність співробітників правоохоронних органів передбачає службову дисципліну, внутрішній розпорядок, обов'язки і права особового складу підрозділів. Наприклад, дисципліна в органах внутрішніх справ – це суворе і точне дотримання особовим складом порядку і прав, встановлених законодавством України, статутами, а також наказами та інструкціями Міністерства внутрішніх справ України [13].

Виклад основного матеріалу. Бойовий хортинг є професійно-прикладним видом спорту правоохоронних органів і його засоби активно застосовуються для підготовки співробітників поліції та інших правоохоронних органів для підтримання службової дисципліни, формування впевнених навичок виконання службових обов'язків у моменти виникнення несподіваних умов і екстремальних ситуації. Дисципліна в правоохоронних органах ґрунтується на високій свідомості, переконаності і глибокому розумінні своїх завдань кожною особою особового складу підрозділів, а також свого службового обов'язку та особистої відповідальності за доручену справу.

Жорстка дисципліна в правоохоронних органах досягається:

1) вихованням в осіб особового складу високих моральних і ділових якостей, свідомого ставлення до виконання службових обов'язків;

2) підтриманням неухильного дотримання законності і порядку;

3) повсякденною вимогливістю начальників до підлеглих, постійною турботою про них, повагою до їх особистої гідності;

4) вмiлим поєднанням і правильним застосуванням заходів переконання і примусу.

Особи особового складу правоохоронних органів зобов'язані: беззавітно служити своїй Батьківщині, не шкодувати сил і самого життя при виконанні службового обов'язку; суворо дотримуватися і виконувати законність, вимоги Присяги, статутів і бути прикладом дисциплінованості, чесності, правдивості, старанності, працьовитості та високої культури; дотримуватися моралі; виявляти високу політичну пильність, суворо зберігати державну та службову таємницю; виявляти повагу до начальників, старших за званням, сприяти їм у підтриманні порядку, дисципліни, суворо дотримуватися форми одягу, правил ввічливості і віддання військового вітання; постійно підвищувати свої професійні знання; досконало знати і берегти все озброєння і спеціальну техніку, всіляко оберігати народне майно [14–17].

Аналіз існуючих підходів до професіографічного опису особистості співробітників правоохоронних органів дозволяє визначити, що в цьому питанні виділяють наступні види діяльності співробітників правоохоронних органів.

Оперативно-розшукова діяльність. Ця діяльність є провідною для широкого кола працівників поліції, в тому числі для співробітників карного розшуку, підрозділів по боротьбі з економічними злочинами та організованою злочинністю, оперативно-пошукових підрозділів, відділів по боротьбі з незаконним обігом наркотиків і деяких інших служб.

Психологічні якості і вміння, якими має володіти співробітник правоохоронних органів:

здатність вирішувати професійні завдання в ситуаціях, що супроводжуються високим ступенем особистого ризику і небезпеки для життя;

готовність до застосування прийомів бойового хортингу та ситуацій силового єдиноборства зі злочинцями; підвищена відповідальність за свої дії («відсутність права на помилку»);

здатність до рольового перевтілення, вміння видавати себе за інших людей, майстерно розігрувати ролі різних соціальних і професійних типів;

мовна винахідливість, вміння швидко і вірогідно пояснити критичну ситуацію іншому, приховуючи при цьому щирі наміри.

Діяльність з дізнання та розслідування злочинів. Цей вид діяльності є основним для дізнавачів, слідчих і експертів-криміналістів органів внутрішніх справ, а її зміст вимагає знання тактики і методики розкриття і розслідування конкретних злочинів, прийомів проведення окремих слідчих дій, способів встановлення психологічного контакту з іншими людьми [30–42].

Особистісні якості, які визначають успішність роботи співробітників правоохоронних органів:

мотиваційно-ціннісні особливості (розвинута правосвідомість, чесність, принциповість, сумлінність, старанність тощо);

пізнавальні якості (високий рівень інтелекту, гнучкість розумових процесів: творче мислення, спостережливість, вміння прогнозувати, розвинена інтуїція, гарна пам'ять, розвинена довільна увага тощо);

комунікативні якості (уміння встановлювати психологічний контакт, володіння комунікативною технікою поведінки, наявність організаторських якостей тощо).

Діяльність з охорони громадського порядку і безпеки. Цей різновид діяльності є провідним для патрульно-постової служби поліції, дорожньо-патрульної служби ДАІ, муніципальної поліції. Загальна характеристика цієї діяльності – цілеспрямоване спостереження і припинення правопорушень у громадських місцях.

Особистісні якості співробітників правоохоронних органів: наявність певного життєвого і професійного досвіду; інтерес до людини, її переживань, здатність до емпатії; впевненість у собі, наполегливість, здатність до протидії порушникам правопорядку.

Охоронна діяльність. Це основна діяльність для співробітників позавідомчої поліції охорони. Її головна мета – охорона матеріальних цінностей державної і приватної власності. Зміст охоронної діяльності полягає в ретельному спостереженні за охоронними об'єктами і припиненні протиправних посягань на майно, що охороняється.

Істотними якостями співробітників правоохоронних органів для успішного виконання посадових обов'язків є:

спостережливість і увага (стійкість уваги, розподіл уваги; хороший обсяг уваги, вміння бачити малопомітні зміни на об'єкті, що охороняється);

емоційні і вольові якості (емоційна стійкість; самовладання; завзятість у подоланні труднощів; висока активність; відповідальність; самокритичність тощо);

інтелектуальні якості (вміння вибрати з декількох варіантів вирішення оптимальний; здатність прийняти рішення при нестачі інформації; вміння визначити обсяг інформації, потрібний для ухвалення рішення тощо);

комунікативні якості (здатність знайти доцільну в залежності від ситуації форму спілкування; вміння злагоджено діяти з іншими співробітниками тощо).

Необхідно також сказати, що служба в правоохоронних органах у звичайних та екстремальних умовах має на увазі наявність несприятливих для здоров'я співробітників стресових або психогенних факторів. Але все частіше перед співробітниками органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів ставляться складні і відповідальні завдання, вирішувати які доводиться в екстремальних умовах.

Екстремальними (від лат. *Extremum* – *граничний, крайній*) називають ситуації, які ставлять перед людиною великі труднощі, зобов'язують її до повного, граничного напруження сил і можливостей, щоб впоратися з ними і вирішити завдання, що стоять перед нею. Під екстремальними ситуаціями ми маємо на увазі виконання співробітниками правоохоронних органів оперативно-службових завдань у бойовій обстановці.

Незважаючи на те, що війни як такі закінчилися, проте, конфлікти, в тому числі і збройні, періодично виникають. І дозвіл таких конфліктів, безумовно, лягає на плечі співробітників правоохоронних органів [43–56]. Поїздки в так звані «гарячі точки» є службовою необхідністю. Це означає, що співробітники піддаються не тільки фізичній загрозі (здоров'ю, життю), але і сильному психотравмуючому впливу.

Психотравмуючий вплив на співробітників правоохоронних органів може бути наступним:

потужним і одноразовим (застосування зброї, затримання озброєного злочинця);

інтенсивним і багаторазовим, що вимагає періоду адаптації до постійно діючих джерел стресу (несення служби у разі крайньої потреби, участь в бойових діях проти незаконних збройних формувань).

Також цей вплив характеризується різним ступенем раптовості, масштабності; може служити джерелом як об'єктивно, так і суб'єктивно обумовленого стресу (через недостатню досвідченість, психологічну невідповідність, низьку емоційну стійкість конкретного співробітника) [57–69].

Виділяють такі типи травматичних ситуацій:

Тип 1. Короткострокова, несподівана травматична подія

Одиничний вплив, що несе загрозу і вимагає переважаючих можливостей людини механізмів прийняття переможних рішень.

Ізольоване, досить рідкісне травматичне переживання.

Несподівана, раптова подія.

Подія залишає незгладимий слід у психіці людини, сліди в пам'яті носять більш яскравий і конкретний характер, ніж спогади про події, що відносяться до типу 2.

З більшим ступенем імовірності призводять до виникнення типових симптомів посттравматичного стресового розладу (ПТСР): нав'язливої розумової діяльності, пов'язаної з цією подією, симптомів уникнення і високої фізіологічної реактивності. З більшим ступенем імовірності проявляється класичне повторне переживання травматичного досвіду. Швидке відновлення нормального функціонування рідко і малоімовірно.

Тип 2. Постійний і повторюваний вплив травматичного стресора – серійна травматизація або пролонгована травматична подія

В даному випадку мається на увазі варіативність, множинність, пролонгованість, повторюваність травматичної події або ситуації, передбачуваність.

Найбільш ймовірно, що ситуація створюється через злий намір.

Спочатку переживається як стан типу 1, але в міру того, як травматична подія повторюється, жертва переживає страх повторення травми.

Почуття безпорадності в запобіганні травми.

Для спогадів про такого роду подію характерна їх неясність і неоднорідність у силу дисоціативного процесу; згодом дисоціація може стати одним з основних способів подолання травматичної ситуації.

Результатом впливу травми типу 2 може стати зміна «Я-концепції» і образу світу людини, що може супроводжуватися почуттям провини, сорому і зниженням самооцінки.

Висока ймовірність виникнення довгострокових проблем особистісного та інтерперсонального характеру, що проявляється у відстороненості від інших, звуженні і порушенні лабільності та модуляції афекту.

Дисоціація, заперечення, відстороненість, зловживання алкоголем та іншими психоактивними речовинами може мати місце як спроба захисту від нестерпних переживань.

Призводить до того, що іноді позначають як комплексний ПТСР, або розлад, обумовлений впливом екстремального стресора. Відповідно, основу травми може скласти як одиничний стресогенний досвід, так і тривала стресова ситуація [70–84]. Порушення, що розвиваються після пережитої психічної травми, зачіпають всі рівні людського існування (фізіологічний, особистісний, рівень міжособистісної і соціальної взаємодії), призводять до стійких особистісних змін не тільки у людей, безпосередньо які пережили стрес, але і у очевидців, членів їх сімей.

Специфіка пережитих людиною стресових станів у бойовій обстановці виражається, перш за все, в їх інтенсивності. При цьому, чим вище інтенсивність бойового стресу, тим більша ймовірність деформації адаптаційних механізмів, тобто виникнення ПТСР.

Інтенсивність переживання бойового стресу залежить від взаємодії двох основних чинників:

1) сили і тривалості впливу на психіку військовослужбовця бойових стресорів;

2) особливостей реагування військовослужбовця на їх вплив.

Бойові стресори поділяються на специфічні та неспецифічні для бойової обстановки. Специфічні бойові стресори мають підвищений рівень стресогенності і включають:

ситуації, що загрожують життю і фізичному стану;

поранення, контузії, каліцтва, радіаційне опромінення, хімічне отруєння та інші наслідки застосування бойової зброї;

загибель близьких людей і товаришів по службі;

муки поранених і вмираючих;

загибель товаришів по службі і мирних громадян, в якій військовослужбовець звинувачує самого себе;

події, в результаті яких постраждали честь і гідність військовослужбовця;

фізичне знищення (особливо в перший раз) солдат противника.

До групи неспецифічних стресорів відносяться стресори, властиві як бойовій обстановці, так і іншим видам стресових ситуацій:

підвищений рівень перманентної потенційної загрози для життя;

тривала напружена діяльність;

тривала депривація основних біологічних і соціальних потреб;

різкі і несподівані зміни умов служби і життєдіяльності;

важкі екологічні умови життєдіяльності;

відсутність контактів з близькими;

неможливість змінити умови свого існування;
інтенсивні і тривалі міжособистісні конфлікти;
підвищена відповідальність за свої дії;
потенційна можливість фізичних і моральних страждань заради досягнення цілей, неясних для військовослужбовців.

Найбільш потужними або екстремальними стресорами є:

загроза власного життя, життя товаришів по службі, деяких категорій громадян (дітей, жінок, людей похилого віку);

втрати серед особового складу підрозділу;

попадання в «ситуацію заручника»;

застосування зброї, поразка чи смертельне поранення людини;

вплив специфічних факторів бойової обстановки (дефіцит часу, прискорення темпів дій, раптовість, невизначеність, новизна);

негаразди і позбавлення (нерідко, відсутність повноцінного сну, особливості водного режиму та харчування);

незвичайний для учасників війни клімат і рельєф місцевості (гіпоксія, спека тощо).

Особливий вплив на рівень прояву бойового стресу у конкретного співробітника правоохоронних органів чи військовослужбовця мають такі фактори, як: кількість перенесених їм поранень, контузій, отриманих травм, доз опромінення; обставини (якщо це мало місце) взяття його в полон, тривалість і умови перебування в полоні [85–94]. Значимість цих факторів істотно зростає, якщо співробітник правоохоронних органів, військовослужбовець не заохочений або нагороджений за мужні і героїчні вчинки, що мали місце, або якщо події, в яких брав участь співробітник правоохоронних органів, військовослужбовець, отримали негативну оцінку з боку командування, товаришів по службі або в повідомленнях засобів масової інформації.

Поряд з перерахованими факторами виділяються також деякі соціальні, етнічні, релігійні, сімейні та інші обставини, що додатково сприяють інтенсифікації проявів бойового стресу у співробітників правоохоронних органів і військовослужбовців. До них відносяться:

непопулярність війни в країні, громадянином якої є військовослужбовець, який бере участь в бойових діях;

наявність у військовослужбовця негативного досвіду переживання бойового стресу в минулому;

незначний особистий досвід вольової поведінки, яким він був у військовослужбовця в добойовій життєдіяльності;

належність учасника бойових дій до національності, етнічно близькій національності солдатів противника. Значення цієї обставини зростає, якщо військовослужбовець належить до національної меншини в своїй країні;

подібність або близькість віросповідання учасника бойових дій до віросповіданням солдатів противника [95–99]. Особливу значущість цей чинник набуває тоді, коли військовослужбовець відноситься до релігійної меншості в своїй країні;

належність учасника бойових дій до військовослужбовців жіночої статі;

складна з різних причин ситуація в родині військовослужбовця;

складне матеріальне і соціальне положення військовослужбовця і його близьких у своїй країні.

Особливостями взаємодії зазначених вище факторів обумовлюється характер прояву бойового стресу у різних військовослужбовців. Так, вони розрізняються:

інтенсивністю прояву – від станів підвищеної психічної напруженості до станів, що травмують психіку;

переважаючим рівнем прояву – фізіологічним, психофізіологічним, психологічним;

ступенем усвідомленості свого стану самим військовослужбовцем;

переважаючим проявом в тій чи іншій сфері особистості військовослужбовця – мотиваційній, емоційній, когнітивній, вольовій, поведінковій;
ступенем підконтрольності проявів бойового стресу самому військовослужбовцю;
рівнем впливу на психічний стан інших військовослужбовців;
тривалістю прояву;
впливом на ступінь психічної мобілізованості військовослужбовця – від гіпер- до гіпомобілізованості;
характером впливу на ефективність бойової діяльності – від підвищення до зниження її ефективності.

Механізми розвитку ПТСР у співробітників правоохоронних органів вивчені недостатньо, але можна констатувати, що:

по-перше, у певної частини особового складу розвиток хворобливих психопатологічних станів пов'язаний з психічною травматизацією у процесі несення служби в разі крайньої потреби;

по-друге, частина особового складу відчуває помітні психологічні проблеми, як у період безпосереднього впливу екстремальних факторів, так і в період реадаптації до звичайних умов несення служби (наприклад, після повернення з відрядження в «гарячі точки»).

Причому, в останньому випадку мова не йде, як правило, про клінічно виражені прояви «дезадаптації», що вимагають або негайної госпіталізації співробітника для стаціонарного психіатричного лікування, або звільнення його з правоохоронних органів за відповідною статтею. Порушення проявляються на психологічному (або поведінковому) рівні у вигляді зниженого настрою, тривожності, агресивності або «недисциплінованості», погіршення показників служби, зловживання спиртними напоями, внутрішньосімейних і міжособистісних конфліктів.

Дії співробітників правоохоронних органів в екстремальних та надзвичайних ситуаціях

Екстремальні та надзвичайні ситуації бувають найнесподіваніші, раптові, емоційно напружені. Тому співробітники правоохоронних органів мають бути готовими до цього і проявляти в цих ситуаціях психологічну стійкість, витримку, рішучість, а при виконанні дій у цих ситуаціях забезпечити власну безпеку, захистити себе від травм психологічної і фізичної властивості.

При пожежі

При виявленні пожежі (загоряння) на об'єкті, в житловому будинку наряд співробітників правоохоронних органів, який несе службу на маршруті патрулювання (посту) зобов'язаний:

а) негайно по радіозв'язку повідомити про це черговому по районному відділу поліції із зазначенням точної адреси, при можливості, слід телефонувати за номером органів пожежної безпеки і викликати пожежну частину;

б) оповістити при необхідності населення, співробітників об'єкта, мешканців будинку;

в) організувати гасіння пожежі (загоряння), для чого:

відключити електричні та інші побутові прилади (телевізор, праску, газову плиту), накрити ці прилади будь-яким щільним матеріалом (пальто, шинель, тощо). Якщо горить електропроводка – вивернути пробки або відключити щит, після цього постаратися збити вогонь. Підпалені гардини, скатертину скинути на підлогу і затоптати;

залучити оточуючих громадян для доставки води, гасіння вогню піском, землею, іншими підручними засобами;

для ліквідації пожежі використовувати внутрішні пожежні крани, вогнегасники, направляючи струмінь на палаючу поверхню, починаючи зверху. Горючі рідини водою не гасити – це лише збільшить осередок вогню. Залишаючи зону вогню, залишити пожежні крани відкритими;

організувати евакуацію громадян з небезпечних зон задимлення (обвалу, можливого вибуху тощо). В першу чергу слід вивести людей з верхніх поверхів, тому що дим завжди

спрямовується вгору, а вогонь може перекрити шляхи виведення людей. У житлових будівлях, за можливістю, перевірити наявність дітей в інших приміщеннях (під ліжками, в шафах, інших затишних місцях);

д) вжити заходів щодо встановлення причин виникнення пожежі, охорони місця події та затримання підозрюваних, встановлення свідків, очевидців;

е) при наявності потерпілих викликати швидку допомогу направити їх в лікувальні установи;

ж) нікого не допускати в палаючі будинки, крім осіб, залучених до ліквідації пожежі;

з) після прибуття пожежних доповіді черговому і діяти за їх командами.

Якщо співробітники правоохоронних органів опинилися в палаючому, задимленому приміщенні будівлі, то їм необхідно:

закрити ніс і рот мокрою тканиною (хусткою, шарфом, ганчіркою), задимлені зони проходити нагнувшись якомога нижче, а при сильному димі пересуватися поповзом;

виходити з небезпечної зони, йдучи назустріч вітру (протягу);

не входити в небезпечну зону при поганій видимості (менше 10 м);

при знаходженні в ізольованому приміщенні верхніх поверхів, відрізаному від шляхів евакуації вогнем чи димом, закрити щілини вологими ганчірками, одягом, дихати нижніми шарами повітря. Вікна краще не відкривати, (відкрити лише тоді, коли прибула допомога). Якщо є балкон – вийти на балкон, прикрити двері і кликати на допомогу;

відкриваючи двері, перевірити, чи не нагрілися вони. Завжди є небезпека, що через відкриті двері вирвуться клуби диму і вогню. Тому двері відкривати повільно і обережно, сидючи навпочіпки або стоячи біля стіни поруч із дверима обличчям у протилежну сторону, щоб уникнути опіків;

спробувати покинути приміщення по пожежній драбині, через балкон, по мотузках, пов'язаних гардинах, простирадлу, предметах одягу (штани, сорочки, поясу тощо);

стрибати з вікон 2-го поверху можна лише переконавшись, що внизу немає небезпечних і таких, що стирчать, предметів, каменів. У цьому випадку перед стрибком слід зімкнути зуби (щоб не прикусити язика) і приземлитися на обидві ступні при напівзігнутих колінах, але не на п'яти і не на носки. Якщо є під рукою подушки, матраци, одяг, кинути їх на місце приземлення. Використовувати свій одяг, щоб прив'язавши його до рами вікна, знизити висоту стрибка або перебраться на більш низький поверх. Стрибки з більш високих поверхів небезпечні для життя.

Необхідно остерігатися обірваних проводів, у тому числі і після ліквідації пожежі. Опинившись біля такого проводу, вибиратися обережно. Щоб уникнути ураження електрострумом, застосовувати спосіб руху «нога до ноги», роблячи кроки обережно.

У зоні сильних промислових або лісових пожеж не наближатися до вогню, тому що виникає рух повітря в бік вогнища пожежі, утворюючи ефект затягування предметів у вогонь.

При загорянні одягу на людині

Одяг, волосся людини можуть спалахнути під час пожежі, ДТП, аварії на виробництві, спробі самоспалення тощо. В цьому випадку наряд співробітники правоохоронних органів зобов'язаний:

а) повідомити про те, що трапилося черговому по районному відділу поліції;

б) зупинити, покласти (при необхідності збити) потерпілого на підлогу (землю), обмежити його рухи, щоб вогонь не розгорявся і не переносився на інші частини тіла, одягу;

в) зняти палаючий одяг або збити полум'я шапкою, одягом, захищеними руками. Можна перекинути людину (якщо вона не має сильних травм і опіків) по снігу, траві тощо. Якщо є ковдра, брезент, шинель, накидка (плащ-накидка), то збити полум'я можна шляхом накриття палаючих ділянок, при цьому стежити за тим, щоб потерпілий не задихнувся. Можливе використання снігу, води, водойм, вогнегасників;

г) при відсутності медпрацівників – надати першу допомогу: водою або чистим снігом охолоджувати 15–20 хв обпалені ділянки, що зменшує біль і запобігає набряку тканин. Щоб уникнути зараження не слід чіпати руками опіки, рани, мастити і присипати їх чим-небудь, не можна відривати частини одягу, що пристали до тіла, та інших речовин, протикати бульбашки;

накрити, перев'язати обпалені ділянки стерильною марлею, дати потерпілому дві таблетки анальгіну, амідопіріну, напоїти теплою водою (чаєм); укрити, не роздягаючи, чистою тканиною і ковдрою, забезпечити спокій. Якщо виникне шок (різке збліднення, подих частий і поверхневий, пульс слабкий) терміново дати випити 20 крапель настоянки валеріани. При опіках очей зробити примочки з розчину: половину чайної ложки борної кислоти на склянку води (настоянка валеріани, борна кислота, спеціальні чарочки-ванночки для очей є в автомобільних аптечках);

д) при наявності можливості викликати швидко медичну допомогу, пожежну охорону, організувати доставлення потерпілого до лікувального закладу, вжити інших заходів щодо забезпечення інших невідкладних дій.

При виявленні осіб з пораненнями, травмами

При виявленні на маршруті патрулювання чи на об'єкті, що охороняється (квартирі), з яких надійшов сигнал «тривога», осіб з пораненнями (травмами) прибулий наряд співробітників правоохоронних органів має виконати наступні дії:

1. Повідомити про те, що трапилося, черговому по районному відділу поліції, вжити заходів щодо виявлення очевидців події (злочину), встановленню правопорушників і затриманню їх.

2. Звільнити потерпілого від дії травмувальних факторів:

звільнення від здавлюючого вантажу, автомобіля, важкого предмета;

витягування з води, розчину, рідини;

винос із загазованого приміщення;

гасіння одягу;

витяг з петлі чи іншого задушливого механізму;

відключення електрики, газу, пара, води;

зупинка механізму, обладнання;

винос із зони підвищеної або зниженої температури;

відкопування з завалу (піску, землі).

3. Оцінити ситуацію і стан потерпілого, характер і небезпеку травми, дії з порятунку. Дії співробітника правоохоронних органів, який опинився на місці події першим, багато в чому визначаються станом потерпілого, оскільки від цього залежить можливість і необхідність проведення інших дій оперативно-службового характеру. Загальним правилом є пріоритет життя і здоров'я людини перед іншими цінностями, цілями і завданнями. Тільки за умови, що життя потерпілого поза небезпекою або біля нього є більш кваліфіковані фахівці з надання допомоги, співробітник правоохоронних органів може перейти до виконання інших завдань.

Є ряд ознак, що дозволяють визначити критичний стан потерпілого, який потребує невідкладної допомоги:

відсутня або порушена свідомість, що з'ясовується шляхом розмови з потерпілим і його огляду;

шкірні покриви і слизові оболонки рота, очей синюшні, бліді;

пульс слабкий або відсутній (визначають по сонній артерії – на лівій стороні шиї, або на руці);

зіниці розширені;

дихання неправильне, поверхнєве, людина хрипить, сильна кровотеча.

Якщо потерпілий без свідомості, то йому потрібно створити умови для нормального дихання (не допускати западання язика, удушення блювотними масами).

Постраждалого бажано посадити або укласти на підстилку, розстебнути одяг, створити приплив свіжого повітря, зігріти або охолодити (по ситуації), забезпечити спокій і спостереження, дати розчин настоянки валеріани (20 крапель).

Разом з тим навіть з переломами руки, легкими кульовими пораненнями, опіками II ступеня деякі люди можуть самостійно чекати лікарської допомоги, і, отримавши від них необхідні дані про стан і те, що трапилося, співробітник правоохоронних органів може продовжувати свої службові та оперативні дії. Але через деякий час слід перевірити – чи надана їм медична допомога і вжити необхідних заходів щодо її прискорення.

Дії при виявленні трупа

При виявленні на маршруті патрулювання чи на об'єкті, що охороняється (квартирі), з яких надійшов сигнал «тривога», трупа прибулий наряд співробітників правоохоронних органів повинен:

1) повідомити про те, що трапилося, черговому районному відділу поліції, вжити заходів щодо виявлення очевидців події (злочину), встановленню осіб, які її вчинили, і затриманню їх;

2) встановити факт клінічної або незворотної смерті за такими ознаками:

а) клінічна смерть (є можливість повернути людину до життя):

відсутність дихальних рухів грудної клітки;

широкі зіниці, які не реагують звуженням на світло;

відсутність пульсації великих артерій (сонної, стегнової).

При наявності клінічної смерті постаратися, застосовуючи штучне дихання, повернути людину до життя.

б) необоротна смерть:

деформація зіниці при стисненні,

помутніння і висихання рогівки ока,

поява синьо-фіолетових трупних плям;

задубіння.

Переконавшись, у відсутності ознак життя, необхідно оцінити обстановку, бути обачним, тому що місце події може бути небезпечним.

При наявності ознак насильницької смерті, нічого на трупі і навколо нього не чіпати, не підпускати до місця події сторонніх громадян, дбати про безпеку слідів злочину.

Після прибуття оперативної групи компетентного органу доповісти старшому обставини події та вжиті заходи, діяти за його вказівкою.

Загроза вибуху

При отриманні повідомлення про загрозу вибуху або виявленні не розірваних авіабомб, снарядів, вибухових речовин, а також радіоактивних, хімічних та інших предметів, які становлять небезпеку для населення:

доповісти про подію черговому по районному відділу поліції і вжити заходів щодо оточення небезпечної зони (ясно видимими покажчиками), недопущення в неї людей і транспорту, організувати виклик до місця події аварійних або спеціальних служб, сприяти в евакуації і порятунку людей;

з'ясувати обставини передбачуваної події: місце, час, осіб, які мають до неї відношення, вид вибухового пристрою, характер можливих руйнувань тощо;

з урахуванням отриманої інформації організувати огляд місця (будівлі) з метою виявлення вибухового пристрою або інших предметів, які становлять небезпеку для населення. Діяти обережно і передбачливо;

вжити заходів щодо охорони виявленого вибухового пристрою, забезпечити евакуацію людей з небезпечної зони. Не допускати паніки, діяти холоднокровно. Після прибуття оперативної групи компетентного органу доповісти старшому групи про вжиті заходи і надалі виконувати його вказівки.

При виявленні обриву повітряних проводів високої напруги доповісти черговому і по можливості викликати на місце події аварійну бригаду.

Необхідно пам'ятати, що будь-який обірваний провід, який лежить на землі, може перебувати під напругою. Якщо такий провід виявлений у місцях руху транспорту і пішоходів, встановити шляхи об'їзду і обходу його, нікого не допускати до місця обриву.

При наявності постраждалих організувати надання їм невідкладної медичної допомоги. При цьому торкатися до обірваного проводу можна тільки, маючи на руках і ногах ізоляційний одяг (гумові рукавички і чоботи) або за допомогою струмонепровідних предметів (сухих дерев'яних предметів тощо).

Наближатися до потерпілого і виробляти його евакуацію із зони ураження необхідно дуже короткими кроками (п'ята однієї ноги повинна стикатися з носком іншої).

Після прибуття аварійної бригади надати їм допомогу в охороні зони обриву. Про усунення несправності і вжиті заходи доповісти черговому.

Витік газу

Виявивши по запаху або за іншими ознаками витік газу, необхідно:

доповісти черговому і по можливості викликати аварійну бригаду, вжити заходів щодо оповіщення громадян, які перебувають у зоні витоку газу, про небезпеку, категорично заборонити в небезпечній зоні запалювати сірники, запальнички, курити, включати або вимикати електромеханізми та прилади;

при необхідності організувати евакуацію громадян з небезпечної зони, якщо є постраждалі (які отруїлися газом, обпалені в результаті вибуху тощо), надати їм першу долікарську допомогу, повідомити черговому по можливості викликати швидку медичну допомогу, по прибутті на місце аварійної бригади, повідомити черговому і діяти за його вказівкою.

Поява на вулицях тварин

а) вжити заходів щодо їх знешкодження або знищення;

б) якщо є потерпілі від укусів скажених тварин, негайно направити їх в лікувальні установи, записавши прізвища, адреси та інші відомості про них, при необхідності викликати швидку допомогу;

в) про подію і вжиті заходи доповісти черговому.

Загальні правила поведінки в зоні надзвичайного лиха, аварії, катастрофи

При проведенні аварійно-рятувальних робіт необхідно:

у критичних ситуаціях проявляти пильність, витримку і спокій. Діяти рішуче, команди і вказівки віддавати голосно і вимогливо. Припиняти паніку серед населення;

завжди мати під рукою рятувальні і страхувальні засоби, індивідуально-перев'язувальний пакет. Бути готовим надати першу допомогу постраждалим;

у складних питаннях консультуватися з фахівцями. Опрацьовувати варіанти і підходи до вирішення завдання;

не працювати на воді при поганому самопочутті, втомі, нездужанні, без рятувального жилета і страхувального кільця з ременем;

не допускати у воді захватів з боку осіб, що зазнають лиха, зіткнення з мережами, проводами, водоростями;

у човні без необхідності не вставати, не переходити на берег або інший плавзасіб без жорсткого стикування бортів (причалу);

остерігатися працюючого крана, бульдозера, електропроводів, щитів, прихованих під водою предметів; натягнутих тросів і канатів.

При проведенні евакуації населення

Нагадувати про необхідність брати з собою речі першої необхідності, документи, цінності, продукти й напої на 2–3 дня. Допомогати в навантаженні речей, транспортуванні престарілих і хворих.

Забезпечити сприяння у виконанні правил інженерної та протипожежної безпеки. Всі квартири мають бути оглянуті, закриті й опечатані.

У випадках відмови громадян евакуюватися уникати конфліктів. Залучати для роз'яснювальної роботи сусідів, родичів.

При невиконанні вказівок про евакуацію до встановленого терміну роз'яснювати громадянам про можливість застосування сили для виконання рішень органів влади.

Окремі дії проводити при свідках, понятих, щоб уникнути необґрунтованих скарг про зникнення речей або документів. Дотримуватися законності.

При виникненні аварій і катастроф

Доповісти про все це черговому по районному відділу поліції. Вжити заходів щодо порятунку людей, майна, надання допомоги потерпілим і направлення їх у лікувальні установи. Організувати гасіння пожежі.

Не допускати сторонніх до місця події, крім осіб, залучених до ліквідації її наслідків.

Забезпечити охорону місця події до прибуття осіб, призначених для розслідування.

В необхідних випадках організувати залучення населення, транспорту та інших засобів для ліквідації наслідків надзвичайної події.

При повені, паводку

Доповісти про все це черговому по районному відділу поліції. Сповістити посадових осіб і населення про загрозу затоплення. Вжити заходів щодо порятунку людей і майна, при необхідності організувати евакуацію населення (в першу чергу дітей, жінок, людей похилого віку і хворих) і майна, надати допомогу постраждалим. Забезпечити порядок при переправі населення з затоплюваних районів. Організувати охорону майна, що залишилося без нагляду.

При епідемії

Доповісти про все це черговому по районному відділу поліції і оповістити посадових осіб медичних установ про факти захворювання.

Дотримуючись заходів особистої безпеки, забезпечити обмеження пересування людей, транспорту і прогону худоби в заражену зону.

Організувати охорону джерел водопостачання, вогнищ можливого зараження.

Забезпечити громадський порядок у місцях скупчення людей. Сприяти адміністративним органам у виконанні карантинних заходів.

Постійно взаємодіяти з працівниками санітарно-епідеміологічного нагляду, охорони здоров'я.

Дотримуватися особистої гігієни, підтримувати порядок і чистоту за місцем проживання і роботи.

У медичній установі зробити профілактичні щеплення, отримати необхідні засоби захисту та дезінфекції та інструкції про порядок користування ними.

При землетрусі

З'ясувати обстановку, встановити зв'язок з черговим по районному відділу поліції, іншими нарядами та працівниками поліції. Позначити місця, небезпечні для руху транспорту і пішоходів. Вжити заходів щодо порятунку людей і майна, надання допомоги потерпілим і направлення їх у пункти медичної допомоги, а також до локалізації та ліквідації пожежі.

Під час хуртовин, ураганів і снігових заметів

Доповісти обстановку на маршруті патрулювання (посту) черговому по районному відділу поліції, посилити спостереження за об'єктами, що охороняються, працездатністю засобів охоронно-пожежної сигналізації (ОПС), рухом транспорту і пішоходів, попереджати водіїв і громадян про небезпеку та необхідні заходи безпеки.

Надати допомогу постраждалим, які перебувають у безпорадному стані.

Сприяти в мобілізації працездатного населення і транспортних засобів для розчищення вулиць, доріг і занесених будинків.

Під час стрілянини в громадському місці

Наряд поліції, почувши стрілянину, повинен:

негайно повідомити про це черговому по районному відділу поліції і діяти за його вказівкою;

прийняти заходи з особистої безпеки і попередити оточуючих;

визначити, хто, звідки, куди стріляє, чи є загроза для життя оточуючих;

при необхідності перекрити рух, спрямований у небезпечну зону, надати допомогу пораненим, вивести людей з небезпечної зони або зажадати, щоб вони сховалися за стіною, деревом, колесом машини тощо.

для виявлення стріляючого, забезпечуючи особисту безпеку затримати його. При неможливості – блокувати до прибуття додаткових сил.

При отриманні поранення, травми

Повідомити про це черговому по районному відділу поліції, по можливості викликати швидку медичну допомогу, вжити заходів щодо самопорятунку:

затиснути рану рукою, при можливості зробити перев'язку, використовуючи індивідуальний пакет або чистий одяг;

розстебнути комір сорочки;

залишити небезпечну зону дії травмувальних факторів;

накласти джгут, використовуючи для цього хустку, ремінь, мотузку, рукав сорочки для зменшення крововтрати і болю від травмованих частин тіла;

менше рухатися;

звернутися за допомогою до громадян.

Професійна роль співробітників правоохоронних органів багатогранно впливає на особистість, пред'являючи до людини певні вимоги, перетворює її вигляд, як зовнішній, так і внутрішній.

Специфіка самої правоохоронної діяльності, складність умов її здійснення, психоемоційні і фізичні перевантаження сприяють порівняно швидкому розвитку професійної деформації особистості співробітника правоохоронних органів. У зв'язку з професійною необхідністю завжди йти назустріч небезпеці може настати звикання і зниження здатності адекватної оцінки власних можливостей.

Співробітник правоохоронних органів у процесі діяльності стикається зі складними завданнями, від вирішення яких іноді залежить життя і здоров'я громадян, він схильний до різних психологічних стресів, багатостороннього соціального контролю. Професійна діяльність співробітників правоохоронних органів дуже важлива для суспільства, вона соціально значуща, але, на жаль, має низький статус у зв'язку зі сформованими в нашому суспільстві пріоритетами і стереотипами.

Справжній професіонал служби з підтримки правопорядку формується тільки на основі морального вдосконалення при збереженні відданості своїй справі, почуття моральної задоволеності від своєї роботи, при обов'язковій наявності морального «стрижня» повсякденної поведінки.

Співробітники правоохоронних органів у своїй професійній діяльності покликані сприяти адаптації громадян до дотримання морально-правових норм, встановлених у суспільстві. Звідси виникає важливість і необхідність звернення до знань в області моралі, які допоможуть у професійній діяльності більш точно орієнтуватися в морально-психологічній обстановці, правильно кваліфікувати як свою поведінку, так і дії інших людей, проникати в систему їх мотивації, піддавати критичному перегляду застарілі погляди.

Праця співробітників правоохоронних органів відрізняється різноманітністю і складністю вирішуваних завдань, тому кожне з них пред'являє до своїх суб'єктів ряд характерних моральних вимог, поступово накладаючи на їх моральну культуру свій специфічний відбиток.

Моральну сутність праці визначає перш за все те, що вона є основною умовою людського існування, головною сферою життя суспільства. Тому суспільна корисність праці

співробітника правоохоронних органів – це головний показник його моральної цінності і джерело моральних відносин, які складаються в процесі даної діяльності.

Висновок. Бойовий хортинг – національний професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України сприяє підготовці співробітників для виконання службово-бойових завдань в екстремальних умовах. За своїм фаховим призначенням співробітники правоохоронних органів покликані насамперед захищати життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, інтереси суспільства і особистості від злочинних та інших протиправних посягань. При цьому вони наділені правом застосування вимушених заходів примусу. Якщо співробітник неграмотно користується цими заходами примусу, використовує незаконні засоби (фізичний і психологічний тиск, погрози, шантаж тощо), то він сам переступає закон і його діяльність втрачає свій моральний і правовий характер. Не можна порушувати закон, не порушуючи моралі. Порушення закону тягне також порушення моральних норм і принципів. Саме тому бойовий хортинг впроваджує технології підготовки співробітників правоохоронних органів, коли оцінка особового складу підрозділів правоохоронних органів, їх службової діяльності буде позитивною в тому випадку, якщо ця діяльність відповідатиме духу національних традицій, нормам моральності, укоріненим серед людей в українському суспільстві.

Таким чином, з усього вищевикладеного ми приходимо до висновку про те, що основною метою діяльності співробітників правоохоронних органів є запобігання правопорушенням та надзвичайним подіям. Діяльність будується відповідно до принципів поваги прав і свобод людини і громадянина, законності, гуманізму, гласності. Діяльність співробітників правоохоронних органів проходить в умовах конспірації і необхідності збереження службової таємниці. Дисципліна в правоохоронних органах ґрунтується на високій свідомості, переконаності і глибокому розумінні своїх завдань кожною особою особового складу.

Дисципліна досягається вихованням у співробітників моральних і ділових якостей, підтриманням законності і порядку. Особовий склад зобов'язаний служити Батьківщині, дотримуватися законності, проявляти пильність, з повагою ставитися до старших.

Також слід визнати, що для успішного виконання посадових обов'язків, співробітник незалежно від його діяльності, має володіти певним набором комунікативних, пізнавальних, інтелектуальних якостей, а також певними емоційними і вольовими якостями.

Важливо також сказати, що співробітникам правоохоронних органів, які активно займаються бойовим хортингом, необхідно уміти виконувати свої професійні обов'язки в екстремальних умовах, в стані підвищеної психічної напруженості. Робота в таких умовах є серйозним випробуванням фізичного і психічного здоров'я співробітників, критичною перевіркою ступеня їх професійної надійності та компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко С. А. Підготовка професійних захисників України у системі бойового хортингу / С. А. Антоненко, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 52–62.

2. Бабенко О. Г. Бойовий хортинг – провідник оборонного звичаю та філософії відданого українського воїнства / О. Г. Бабенко, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 569–593.

3. Биченко Є. Л. Бойовий хортинг у формуванні готовності учнів старшого шкільного віку до служби в Збройних Силах України / Є. Л. Биченко, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 703–717.

4. Близнюк О. В. Духовно-моральна вихованість і гуманістичне спрямування системи бойового хортингу / О. В. Близнюк, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Кіблицький // Бойовий хортинг та діяльність

- правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 854–872.
5. Бова В. В. Призначення бойового хортингу як національного професійно-прикладного виду спорту і бойового мистецтва української нації / В. В. Бова, В. С. Масленников, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 938–953.
6. Богдан О. М. Функціональна та професійно-прикладна підготовка курсантів до служби у правоохоронних органах за методикою бойового хортингу / О. М. Богдан, Е. А. Єрмоєнко, У. В. Рамазанова // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 954–968..
7. Бондарчук В. В. Бойовий хортинг як засіб формування професійно-прикладних якостей курсантів і працівників силових структур / В. В. Бондарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 188–200.
8. Будзихівський В. А. Бойовий хортинг і методичні підходи до організації самовиховання спортсменів / В. А. Будзихівський, Е. А. Єрмоєнко, А. А. Ребриня // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 982–998.
9. Буток О. В. Бойовий хортинг і здоров'я людини / О. В. Буток, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 564–575.
10. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг як система підготовки українського професійного воїна-патріота / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 126–139.
11. Вехтев В. В. Бойовий хортинг у військовому мистецтві / В. В. Вехтев, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 827–840.
12. Вознюк М. Г. Принципи проведення занять і характеристика фізичних вправ бойового хортингу для співробітників правоохоронних структур / М. Г. Вознюк, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова оргком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 300–316.
13. Гарбовський Л. А. Бойовий хортинг і методика викладання у закладах вищої освіти / Л. А. Гарбовський, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 155–173.
14. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у системі початкової школи закладів загальної середньої освіти / Л. О. Гречана, Е. А. Єрмоєнко, С. М. Солодько // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28–29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 554–563.
15. Гречаний О. М. Методика викладання бойового хортингу в процесі гурткової роботи у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 251–262.
16. Гришук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної підготовки правоохоронців до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. Л. Гришук, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Бухтіяров // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ.

семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 59–73.

17. Грищук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної, функціональної підготовки студентів, курсантів і слухачів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / В. Л. Грищук, Е. А. Єрмоєнко // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28–29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 537–544.

18. Демчук С. Р. Чинники здорового способу життя студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / С. Р. Демчук, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова оргком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 218–233.

19. Довгань Н. Бойовий хортинг як інструмент соціалізації студентів закладів вищої освіти / Н. Довгань, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 177–186.

20. Єрмоєнко В. Е. Медико-біологічні, психолого-педагогічні та соціокультурні аспекти здоров'я спортсменів бойового хортингу / В. Е. Єрмоєнко, І. Р. Ільницький, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 622–633.

21. Єрмоєнко В. Е. Медико-педагогічний контроль за показниками адаптації та фізіологічні особливості дозування навантаження спортсменів бойового хортингу / В. Е. Єрмоєнко, Л. М. Касем, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 353–366.

22. Єрмоєнко В. Е. Медичний супровід у процесі тренування з бойового хортингу та показники фізіологічних адаптивних функцій організму спортсменів студентського віку / В. Е. Єрмоєнко, Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 607–621.

23. Єрмоєнко В. Е. Стоматологічний супровід та особливості використання спортивних кап спортсменами бойового хортингу під час тренувань і змагань / В. Е. Єрмоєнко, І. Р. Ільницький, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова оргком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 317–336.

24. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 203 с.

25. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – виховна система школярів України / Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 240–251.

26. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у програмі позааудиторних занять із загальнофізичної підготовки, виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – 2020. – Вип. 190. – С. 66–75.

27. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у школі : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 240 с.

28. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 31–39.

29. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 215–225.

30. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військово-патріотичного виховання старшокласників / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 273–287.
31. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
32. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей відомчих закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 128–138.
33. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Нац. федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
34. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як система формування готовності співробітників правоохоронних органів до дій в екстремальних ситуаціях / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 110–128.
35. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як чинник формування військово-патріотичних здібностей, фізичної культури та основ здоров'я учнівської молоді / Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора // *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. Вип. 8 (128) 20. С. 61–69.
36. Єрмоєнко Е. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 55–70.
37. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичних якостей у бойовому хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Київ : ГС «ВФХ», 2019. – 438 с.
38. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт/»*. – 2019. – Вип. 10 (118). – 2019. – С. 49-56.
39. Єрмоєнко Е. А. Виховна система бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 156–171.
40. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 360 с.
41. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.
42. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний і бойовий хортинг у системі професійної підготовки допризовної молоді, військовослужбовців та правоохоронців / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіт», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 527–533.
43. Єрмоєнко Е. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
44. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. С. 71–79.
45. Єрмоєнко Е. А. Кваліфікаційна система бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 155 с.

46. Єрмоєнко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії / Е. А. Єрмоєнко // Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конфе., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи, 2020. – С. 18–23.
47. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К.: ГС «НФБХУ», 2020. – 122 с.
48. Єрмоєнко Е. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
49. Єрмоєнко Е. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 127–138.
50. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 890 с.
51. Єрмоєнко Е. А. Методична розробка програми позакласної роботи з бойового хортингу в школі для дітей 11 років : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 119 с.
52. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для позашкільних навчальних закладів : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 521 с.
53. Єрмоєнко Е. А., & Вехтев В. В. (2021). НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОСВОЄННЯ ОЗДОРОВЧИХ ЦІННОСТЕЙ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ ШКОЛЯРАМИ І СТУДЕНТАМИ. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (192), 67-76. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-192-67-76>.
54. Єрмоєнко Е. А. Організація тренувальної діяльності з бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 262 с.
55. Єрмоєнко Е. А. Основоположні принципи бойового хортингу. *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 22–31.
56. Єрмоєнко Е. А. Особливості самовиховання в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 40–55.
57. Єрмоєнко Е. А. Особливості фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 39–42.
58. Єрмоєнко Е. А. Планування та організація позакласної роботи з бойового хортингу в школі для дітей 10–11 років : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 119 с.
59. Єрмоєнко Е. А. Психічні процеси в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 63–72.
60. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з бойового хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 84 с.
61. Єрмоєнко Е. А. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 187–205.
62. Єрмоєнко Е. А. Тактика бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 462 с.

63. Єрмоєнко Е. А. Теоретико-методичні засади виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 191 с.
64. Єрмоєнко Е. А. Технічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 652 с.
65. Єрмоєнко Е. А. Тренувальні засоби системи бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2021. – 668 с.
66. Єрмоєнко Е. А. Удосконалення професійних компетентностей тренера-викладача з бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2021. – 274 с.
67. Єрмоєнко Е. Філософія бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 82–104.
68. Єрмоєнко Е. А. Фізична підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 455 с.
69. Єрмоєнко Е. А. Фізичне самовдосконалення особистості підлітків, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 377–385.
70. Єрмоєнко Е. Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 261–274.
71. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – виховна система особистості : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 627 с.
72. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
73. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у житті школяра : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 500 с.
74. Зуб Р. В. Бойовий хортинг та його духовно-виховне призначення / Р. В. Зуб, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 873–893.
75. Каменюка О. В. Бойовий хортинг як осередок козацьких військових традицій української нації / О. В. Каменюка, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 594–606.
76. Карасевич С. А. Бойовий хортинг як засіб морально-етичного виховання особистості / С. А. Карасевич, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 346–357.
77. Карасевич С. А. Дитячо-юнацька програма оздоровчих занять з бойового хортингу для школярів : метод. посіб. / С. А. Карасевич, М. М. Дорошенко, Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 188 с.
78. Кіблицький Р. В. Бойовий хортинг: концептуальні засади розвитку і популяризації в Україні / Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 502–514.
79. Ковальов С. В. Впровадження методу функціонального тренування системи бойового хортингу у програму фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів України / С. В. Ковальов, Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 423–443.
80. Кравчук А. І. Роль військово-шефської роботи та національно-патріотичного виховання юних спортсменів бойового хортингу шкільного віку / А. І. Кравчук, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф.,

- 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 750–765.
81. Кузора І. В. Військово-патріотична програма бойового хортингу / І. В. Кузора, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 840–852.
82. Кукушкін К. М. Методика військово-патріотичного виховання школярів у процесі занять бойовим хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 6–14.
83. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг – комплексна система фізичного виховання особистості / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 403–422.
84. Митрофанов О. С. Бойовий хортинг: характеристика та аналіз рухового досвіду спортсменів у процесі тренувальної роботи / О. С. Митрофанов, А. М. Митрофанова, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 718–733.
85. Мірчев Д. В. Система бойового хортингу як бойова культура української нації та засіб підготовки кваліфікованих захисників України / Д. В. Мірчев, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова орком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 5–68.
86. Пашко П. В. Бойовий хортинг у професійній системі функціональної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей у закладах вищої освіти / П. В. Пашко, В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова орком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 9–25.
87. Петрочко Ж. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. Петрочко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.
88. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.
89. Полторацький С. С. Бойовий хортинг у впровадженні воїнських традицій українського народу / С. С. Полторацький, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 538–550.
90. Присяжнюк С. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. Присяжнюк, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.
91. Роханський В. М. Бойовий хортинг та оцінювання рівня професійно-прикладної підготовленості співробітників силових структур України / В. М. Роханський, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 482–492.
92. Сибільов А. О. Професійні особливості затримання правопорушників та застосування силових прийомів бойового хортингу співробітниками Національної поліції України / А. О. Сибільов, Е. А. Єрмоєнко, С. С. Дуплій // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 526–543.
93. Сокол Є. М. Бойовий хортинг як явище традиційної військово-бойової культури українського народу / Є. М. Сокол, Е. А. Єрмоєнко, В. П. Кривенко // Бойовий хортинг та діяльність

правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 805–823.

94. Степура Т. М. Бойовий хортинг як засіб формування специфічних психічних властивостей співробітників правоохоронних органів / Т. М. Степура, Е. А. Єрмоєнко, О. В. Буток // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 173–188.

95. Терен А. А. Особливості та методичні принципи викладання навчальної дисципліни «Бойовий хортинг» у системі вищої освіти / А. А. Терен, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова орком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 111–137.

96. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг і методика проведення занять в умовах здоров'язберігальної педагогіки / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 695–713.

97. Чмелюк В. В. Формування і вдосконалення професійних компетентностей співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова орком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 26–41.

98. Шаповал М. В. Бойовий хортинг як шлях українського воїна / М. В. Шаповал, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 910–923.

99. Щербина В. В. Медико-біологічні вимоги до психомоторики і психічних процесів спортсменів бойового хортингу / В. В. Щербина, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 1013–1023.

Nevmerzhytskyi V. L., Yeromenko E. A., Vekhtev V. V.

Features of preparation of employees of law enforcement agencies for actions in extreme situations by special means of combat horting

***Abstract.** This article analyzes the types of law enforcement activities and actions of law enforcement officers in extreme conditions with the use of modern national sport of combat horting and approaches to determining the nature, content and objectives of professional activities of law enforcement. The directions of education and improvement of physical and moral and ethical qualities of law enforcement officers in the process of service are considered. Emphasis is placed on the need to increase technical and tactical, functional training. Elements of formation of combat readiness for actions in extreme and special complicated conditions are allocated. The technical characteristics of the equipment of law enforcement officers are considered. Recommendations are offered for confident actions of employees in case of fire, danger of explosion, gas leak, building blockages, collision with a criminal who shoots with a firearm, etc. The directions of increase of functional, tactical, psychological preparation and improvement of technical skills through improvement of physical qualities are shown: force, endurance, speed, dexterity, flexibility. Methodical recommendations for adjusting the program of physical and functional training of law enforcement officers in the process of combat horting and in combat conditions are provided.*

***Key words:** extreme situations, combat horting, law enforcement, employees, traumatic stress, functional training.*

Наукове видання

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

(українською, англійською та російською мовами)

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь, Університет ДФС України

Частина 1

Колектив авторів
Друкується в авторській редакції

Упорядник: Е. А. Єрмоменко

Підписано до друку 12.01.2021 р.
Формат 84x108/16
Умов. друк. арк. 148,99

Папір офсетний
Друк офсетний
Гарнітура Times

Зам. № 0239
Наклад 50 пр.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром Університету ДФС України.
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 5104 від 20.05.2016 р.)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**